

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ

Виклад обставин справи, підстави звернення

Під час надання правової допомоги окремій категорії осіб адвокату стало відомо про неоднакове та, у своїй більшості, помилкове застосування положень статті 481 Кримінального процесуального кодексу України судовими органами та органами досудового розслідування, що, на нашу думку, стало наслідком деякої неоднозначності формулювань, які містяться у згаданій статті.

Статтею 481 КПК України закріплено спеціальний порядок повідомлення окремих категорій осіб про підозру у вчиненні кримінального правопорушення – встановлено вичерпний перелік суб'єктів, які мають право повідомляти окремим категоріям осіб про підозру у вчиненні злочину.

Так, відповідно до ст. 481 КПК України письмове повідомлення про підозру здійснюється: (1) адвокату, депутату місцевої ради, депутату Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільському, селищному, міському голові - Генеральним прокурором України, його заступником, керівником регіональної прокуратури в межах його повноважень; (2) народному депутату України, кандидату у Президенти України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, Голові або іншому члену Рахункової палати, прокурору Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Директору або іншому працівнику Національного антикорупційного бюро України, заступникам Генерального прокурора України, члену Національного агентства з питань запобігання корупції - Генеральним прокурором України (виконувачем обов'язків Генерального прокурора України); (3) судді Конституційного Суду України, професійному судді, присяжному та народному засідателю на час здійснення ними правосуддя, працівникам Національного антикорупційного бюро України - Генеральним прокурором України або його заступником; (4) Генеральному прокурору України - заступником Генерального прокурора України.

Статтею 277 КПК України встановлено, що письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим за погодженням з прокурором, а також визначено вимоги, яким це повідомлення має відповідати.

Відповідно до ст. 278 КПК України письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення - у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень. Письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання. У разі якщо особі не вручено повідомлення про підозру після двадцяти чотирьох годин з моменту затримання, така особа підлягає негайному звільненню. Дата та час повідомлення про підозру, правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність невідкладно вносяться слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

На практиці наявні випадки, коли суб'єкти, які входять до виключного переліку за ст. 481 КПК України – Генеральний прокурор України, його заступники та керівники регіональних прокуратур у порядку ст. 36 КПК України передоручають працівникам інших органів досудового розслідування

повноваження щодо здійснення повідомлення про підозру особам, які входять до окремих категорій, визначених ст. 481 КПК України.

Згідно з ч.2 ст. 36 КПК України прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений, поміж іншого, доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках - особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному цим Кодексом; доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам.

Викладене призводить до того, що письмове повідомлення про підозру професійних суддів, адвокатів та депутатів у вчиненні кримінальних правопорушень здійснюється суб'єктами, яким відповідні повноваження не надані за ст. 481 КПК України, що фактично призводить до послаблення встановлених законом гарантій діяльності цих осіб.

При цьому, суди по-різному застосовують ст. 481 КПК України у взаємозв'язку зі ст. 36 Кодексу, надаючи різну правову оцінку описаним вище діям прокуратури.

Зокрема, в одних випадках суди вважають, що ст. 481 КПК України визначено виключний перелік суб'єктів, які уповноважені лише складати письмове повідомлення про підозру окремих категорій осіб, а тому ці суб'єкти мають право у порядку ст. 36 Кодексу передоручити повноваження з вручення повідомлення про підозру та роз'яснення особі її прав. В інших випадках суди приходять до висновку, що ст. 481 КПК України визначено виключний перелік суб'єктів, які мають повноваження складати, вручати письмове повідомлення про підозру та роз'яснювати права окремих категорій осіб, а тому передоручення таких повноважень законом не допускається.

Виходячи з викладеного, мають місце випадки неоднакового застосування судами положень ст. 481 КПК України у взаємозв'язку з нормами ст. 36 КПК України та нормами відповідних спеціальних законів.

Заявник є професійним адвокатом та входить до переліку окремих категорій осіб, повідомлення про підозру яких здійснюється виключно суб'єктами, визначеними ст. 481 КПК України. Неправильне застосування положень ст. 481 КПК України у взаємозв'язку з нормами ст. 36 Кодексу може призвести до порушення конституційних прав і свобод заявника, та додаткових гарантій його діяльності як адвоката, встановлених законом.

За таких обставин вважаємо, у даному випадку наявні підстави для конституційного звернення, визначені ст. 94 Закону України «Про конституційний суд України», а заявник Кучер О.В. є належним суб'єктом конституційного звернення.

Докази неоднакового застосування норм права

районний суд в ухвалі висловив позицію щодо застосування ст. 481 КПК України у взаємозв'язку зі ст. 36 КПК України, зазначивши, що «п. 13 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та ч.1 ст. 481 КПК України передбачено, що повідомлення про підозру адвокату у вчиненні кримінального правопорушення може бути здійснено виключно Генеральним прокурором України, його заступником, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя. Таким чином, здійснення повідомлення про підозру в поєднанні зі словом «виключно», передбачає не тільки складання повідомлення про підозру, але і вручення його особі лише уповноваженим суб'єктом - Генеральним прокурором України, його заступником, прокурором Автономної республіки Крим, області, міст Києва або Севастополя. Проте, з повідомлення про підозру слідує, що таке повідомлення ... складено прокурором, а вручено - , що не відповідає вищевказаним вимогам закону».

З іншого боку, в ухвалі районний суд міста зазначив, що «у ст. 481 КПК України відсутнє слово «особисто», тому заступником Генерального прокурора України здійснено вимоги цієї статті та відповідно до п.4 ч.1, за ст. 36

та 278 КПК України доручено здійснення повідомлення про підозру та вручення письмового повідомлення про підозру відповідно до вимог КПК України, порушень його слідчий суддя не вбачає.»

районний суд в ухвалі прийшов до висновку про те, що «письмове повідомлення про підозру адвоката здійснене старшим слідчим РУ ГУ МВС України за погодженням з прокурором прокуратури Тобто, станом на час розгляду даного клопотання, особа у порядку регламентованому ст.ст. 276-279, 481, як адвокат, Генеральним прокурором України, його заступником, керівником регіональної прокуратури в межах його повноважень не повідомлявся, у зв'язку з чим, в силу свого статусу адвоката, підозрюваним у розумінні ч. 1 ст. 42 КПК України не є.»

Разом із тим, районний суд у справі вказав, що «ст. 481 КПК України передбачено «здійснення письмового повідомлення», а це означає складення тексту письмового повідомлення про підозру правомочним прокурором. Що стосується вручення письмового повідомлення відповідній особі, то у вищевказаній статті КПК України Генерального прокурора України, його заступника, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міст Києва або Севастополя не зобов'язано безпосередньо здійснювати такі дії.»

районний суд у справі зазначає, що «за матеріалами клопотання повідомлення про підозру адвоката у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 345, ч. 1 ст. 343 КК України, було підписано 02.04.2015 заступником Генерального прокурора України, але здійснено старшим слідчим ... У даному випадку порушено процедуру повідомлення про підозру адвоката...»

Водночас, в ухвалі районний суд у справі вказує, що «відповідно до повідомлення про підозру особу повідомлено про підозру Заступником Генерального прокурора України державним радником юстиції 3 класу Відповідно до вимог п.4 ч.2 ст.36, ст. 278 КПК України заступником Генерального прокурора України доручено слідчому в особливо важливих справах слідчого управління з розслідування особливо важливих справ Головного слідчого управління Генеральної прокуратури України виконати процесуальну дію - вручити повідомлення про підозру особі у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.375 КК України, а також роз'яснити її права, передбачені ст. 42 КПК України. Письмове повідомлення про підозру особі вручено у відповідності до вимог ст. 278 КПК України. Посилання особи та її захисника про те, що вручення підозри мав здійснити особисто заступник Генерального прокурора, а не особа, яка здійснила ці дії за дорученням останнього, до уваги слідчим суддею не приймається, оскільки у вказаних статтях КПК України відсутнє слово «особисто», тому заступником Генерального прокурора України здійснено вимоги ст. 481 КПК України та відповідно до п.4 ч.1 ст. 36 та 278 КПК України здійснення повідомлення про підозру та вручення письмового повідомлення про підозру відбулось відповідно до вимог КПК України, порушень його слідчий суддя не вбачає, тому вважає, що особа, отримавши повідомлення про підозру, отримала статус підозрюваної у кримінальному провадженні.»

Апеляційний суд в ухвалі у справі зробив протилежний висновок та зазначив, що «обираючи відносно особи, який являється адвокатом, запобіжний захід у вигляді взяття під варту судом першої інстанції залишено поза увагою те, що під час досудового розслідування письмове повідомлення про підозру особи не було здійснено у відповідності до глави 37 КПК України та положень ст. 276, 481 КПК України, за якими повідомлення про підозру адвокату повинно здійснюватись Генеральним прокурором України, його заступником, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міста Києва або Севастополя. За матеріалами клопотання повідомлення про підозру особи у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч.3 ст. 371, ч.4 ст.27, ч.2 ст.375 КК України, було підписано заступником Генерального прокурора України, але здійснено лише слідчим. На думку колеги суддів, в даному випадку було порушено процедуру повідомлення про підозру особи адвоката.»

Вищий адміністративний суд України у постанові зазначив,
що «відповідно до пункту 3 частини першої статті 481 КПК України письмове повідомлення про підозру професійному судді здійснюється Генеральним прокурором України або його заступником. Повноваження прокурора визначені статтею 36 КПК України, серед яких прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках – особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному цим Кодексом. Отже, наведені норми права не містять вимоги щодо вручення письмового повідомлення про підозру професійному судді особисто Генеральним прокурором України або його заступником.»

Розглядаючи питання про відсторонення судді від посади, Вища кваліфікаційна комісія
суддів України в рішенні вказала, що «нормами чинного законодавства не встановлено обов'язковості вручення підозри судді особисто Генеральним прокурором України чи його заступником.». Нагадуємо, що згідно п. 88-90 рішення ЄСПЛ у справі «Олександр Волков проти України» від 09.01.2013 ВКСУ здійснює функцію суду та має статус органу судової влади під час розгляду питання про відсторонення судді.

За таких обставин вважаємо, що існує практична необхідність у з'ясуванні та офіційній інтерпретації словосполучення, яке міститься у статті 481 КПК України «письмове повідомлення про підозру здійснюється», в контексті ст. 36, 276-278 КПК України, ст. 49 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», ст. 31 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст. 20 Закону України «Про уповноваженого Верховної ради України з прав людини».

Обґрунтування конституційного звернення

Повідомлення про підозру, за своєю правовою природою, є комплексною юридичною процедурою, регламентованою главою 22 КПК України «Повідомлення про підозру», яка, виходячи з положень ст.ст. 276-278 КПК, має дві складові: (1) складання письмового повідомлення про підозру, (2) вручення такого повідомлення особі та роз'яснення підозрюваному його прав.

Допускаємо, що неправильне застосування ст. 481 КПК України обумовлене тим, що у статті міститься словосполучення «письмове повідомлення про підозру здійснюється», яке включає слово «письмове». Саме у зв'язку з цим з'явилась помилкова думка про те, що ст. 481 КПК України визначає лише перелік суб'єктів, які мають складати письмове повідомлення про підозру. При цьому, суб'єкт, який має здійснити другу складову процедури – вручення письмового повідомлення про підозру, статтею не визначений.

Проте, глава 22 КПК України «Повідомлення про підозру» в цілому оперує положенням «письмове повідомлення про підозру»: так, відповідно до ст. 277 кодексу «письмове повідомлення про підозру складається...», а за ст. 278 кодексу «письмове повідомлення про підозру вручається...».

Викладене дає підстави вважати, що слово «письмове» у формулюванні «письмове повідомлення про підозру здійснюється...» за ст. 481 КПК України має розглядатись саме як складова частина словосполучення «письмове повідомлення про підозру», яким позначається вся процедура здійснення письмового повідомлення про підозру, регламентована главою 22 КПК України, тобто обидві її складові у сукупності.

Разом із тим, помилковим, на нашу думку, є таке застосування ст. 481 КПК України, коли одна її складова – складання письмового повідомлення про підозру – ототожнюється з цілою процедурою здійснення письмового повідомлення про підозру.

Заслуговує уваги те, що назва статті 481 КПК України «Повідомлення про підозру» точно відповідає назві глави 22 КПК України «Повідомлення про підозру», якою врегульовано обидві складові процедури письмового повідомлення про підозру. Наведене також свідчить про те, що словосполучення «письмове повідомлення про підозру здійснюється», застосоване у ст. 481 КПК України, відсилає до обох складових процедури повідомлення про підозру, у сукупності.

Якщо вдатись до аналізу термінів, які застосовуються у законі, то стаття 481 КПК України містить формулювання «письмове повідомлення про підозру здійснюється...», тобто оперує терміном «здійснюється».

Термін «здійснюється» використано у ч.1 статті 276 КПК України: «Випадки повідомлення про підозру», згідно якої «повідомлення про підозру обов'язково здійснюється в порядку, передбаченому статтею 278 цього Кодексу, у випадках...». При цьому, згаданою статтею визначається перелік випадків, коли мають бути здійснені всі передбачені законом процесуальні дії для того, щоб особа набула статусу підозрюваного у кримінальному провадженні, а відтак – досліджувана стаття відсилає до обох складових процедури здійснення письмового повідомлення про підозру.

Статті 277 та 278 КПК України, в свою чергу, передбачають порядок складання та вручення письмового повідомлення про підозру, та оперують термінами «складання» та «вручення» відповідно. Цими статтями послідовно врегульовано порядок здійснення обох складових, які, виключно у сукупності, становлять єдину комплексну процедуру, результатом якої є набуття особою статусу підозрюваного.

Аналізуючи згадані вище терміни можна звернутись до ст. 22 КПК України, яка встановлює, що «кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності ...», що «захист здійснюється підозрюваним або обвинуваченим, його захисником або законним представником» та що «повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, звернення з обвинувальним актом та підтримання державного обвинувачення у суді здійснюється прокурором».

Так, стаття вказує, що захист здійснюється підозрюваним або обвинуваченим..., тобто встановлює, що саме ці особи здійснюють захист від початку до кінця. Статтею закріплено, що кримінальне провадження здійснюється на засадах змагальності, – змагальності дотримуються протягом всього кримінального провадження, від його початку до кінця.

Частиною 1 ст. 416 КПК України встановлено, що «...суд першої інстанції здійснює судове провадження згідно з вимогами розділу IV цього Кодексу в іншому складі суду». Згідно цитованої норми судове провадження здійснюється новим складом суду від початку до кінця, включаючи всі його складові – підготовче провадження, судовий розгляд та винесення судового рішення.

З положень цитованої вище статті вбачається, що позначаючи певну процедуру в цілому, законодавець використовує саме термін «здійснюється». Відтак, говорячи про процедуру повідомлення про підозру, тобто про обидві її складові, законодавець оперує терміном «здійснюється», при цьому застосовує інші терміни «складання» та «вручення» в контексті її складових.

Так як у формулюванні статті 481 КПК України законодавець використав термін «здійснюється», вважаємо, що стаття 481 КПК України відсилає до всієї процедури здійснення письмового повідомлення про підозру, а тому – визначає спеціальний перелік суб'єктів, яким надано повноваження здійснювати обидві складові процедури (складання та вручення).

Необхідно звернути увагу на те, що частиною 1 ст. 276 КПК України, яка відсилає до процедури здійснення повідомлення про підозру в цілому, встановлено, що особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу, що дає додаткові підстави вважати, що ст. 481 КПК України, яка входить до згаданої глави, врегульовано особливості обох складових процедури повідомлення про підозру.

Академічний тлумачний словник української мови слово «здійснення» тлумачить як: запроваджувати, виконувати, втілювати в життя, робити що-небудь дійсним, реальним.

Враховуючи, що втілення повідомлення про підозру в життя можливе виключно за умови здійснення обох складових цієї процедури, це свідчить про те, що ст. 481 КПК України визначено суб'єктний склад обох складових процедури, внаслідок здійснення яких повідомлення про підозру буде реалізоване, а особа набуде статусу підозрюваного.

Відповідно до ст. 276 КПК України «повідомлення про підозру обов'язково здійснюється в порядку, передбаченому статтею 278 цього Кодексу, ...», тобто стаття, у частині здійснення письмового

повідомлення про підозру, відсилає до ст. 278 Кодексу, з чого слідує, що статтею 278 Кодексу (вручення письмового повідомлення про підозру) принаймні частково врегульовано порядок здійснення письмового повідомлення про підозру. За наявності згаданої вказівки, об'єктивно не може ототожнюватись здійснення письмового повідомлення про підозру та процедура складання такого повідомлення.

Досліджуючи дане питання, необхідно приймати до уваги процесуальні наслідки, які виникають у зв'язку з повідомленням особи про підозру та полягають у набутті такою особою статусу підозрюваного у певному кримінальному провадженні. При цьому, конкретний момент набуття особою статусу підозрюваного пов'язується саме з реалізацією другої складової цієї процедури – вручення особі повідомлення про підозру та роз'яснення такій особі її процесуальних прав.

Обґрунтовано можна стверджувати, що положення статті 481 КПК України *«письмове повідомлення про підозру здійснюється...»* відсилає до тих процесуальних дій, внаслідок вчинення яких особа набуде статусу підозрюваного, а тому – до процедури повідомлення про підозру в цілому, тобто обох її складових у сукупності.

Окрім того, у разі якби ст. 481 КПК України визначався лише суб'єкт складання письмового повідомлення про підозру, у нормі містилось би відповідне конкретне формулювання, а також слово *«складається»*, за аналогією до ст. 277 КПК України, якою врегульовано порядок складання письмового повідомлення про підозру.

Не можна залишати поза увагою мету, задля досягнення якої статтею 481 КПК України введено спеціальний суб'єктний склад процедури повідомлення окремої категорії осіб про підозру. Стаття 481 КПК України містить перелік осіб, які займають важливі посади чи наділені особливим статусом, носії якого потребують спеціальних гарантій з боку держави. Відтак, введення спеціальної процедури повідомлення цих осіб про підозру має на меті забезпечення їх професійної недоторканності та гарантій, визначених Конституцією та законодавством України.

Зі змісту ст. 121 Конституції України та змісту ст. 481 Кодексу вбачається, що перелік Суб'єктів, визначених цією статтею, включає виключно вищий посадовий склад органів прокуратури України – Генерального прокурора України, його заступників та керівників регіональних прокуратур. Вважаємо, що такий механізм спрямований на позбавлення рядового складу органів досудового розслідування важелів можливого тиску на осіб, перелічених у ст. 481 Кодексу.

Згідно п.14 ч.1 ст. 3 КПК України притягнення до кримінальної відповідальності, як стадія кримінального переслідування, починається з моменту пред'явлення особі обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення.

Виходячи зі змісту цитованої норми, можна стверджувати, що спеціальна процедура повідомлення окремої категорії осіб про підозру за ст. 481 КПК України має на меті створення механізму, за якого кримінальне переслідування цих осіб може бути розпочате виключно вищим посадовим складом органів прокуратури, що одночасно покликане забезпечити належне дотримання прав та гарантій, наданих цим особам за законом.

Разом із тим, якщо детальніше розглянути п.3 ч.1 ст. 481 КПК України, яким визначено спеціальний перелік суб'єктів здійснення процедури повідомлення про підозру професійних суддів, суддів Конституційного суду, присяжних та народних засідателів, то очевидним є те, що описане вище (помилкове) тлумачення ст. 481 КПК України фактично призводить до звуження гарантій незалежності судової влади в Україні.

Суддя, як носій судової влади, перебуває під особливим захистом держави, що є складовою гарантій його незалежності і недоторканності, а також незалежності його суддівської діяльності.

Відповідно до ст. 126 Конституції України незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України. Вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється. Суддя не може бути без згоди Верховної Ради України затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом.

Відповідно до ч.3 ст. 49 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» судді може бути повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення лише Генеральним прокурором України або його заступником.

Цитована норма у частині повідомлення про підозру має статус спеціальної перед нормами інших законодавчих актів, оскільки міститься у спеціальному законі та регулює порядок повідомлення про підозру конкретної категорії осіб – професійних суддів. Досліджувана норма оперує словом «*лише*», а також не передбачає альтернатив або можливості зміни суб'єкта, який має право повідомити професійного суддю про підозру. За таких обставин не можуть бути застосовані положення ст. 36 КПК України, відповідно до якої прокурор має право передоручити повноваження щодо повідомлення про підозру окремих категорій осіб, зокрема – професійних суддів.

У рішенні Конституційного суду України від 01.12.2004 у справі № 1-1/2004 суд зазначив, що одну з найважливіших гарантій незалежності суддів закріплено в положенні частини другої статті 126 Конституції України, за яким вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється. Це означає заборону щодо суддів будь-яких дій незалежно від форми їх прояву з боку державних органів, установ та організацій, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, громадян та їх об'єднань, юридичних осіб з метою перешкодити виконанню суддями професійних обов'язків або схилити їх до винесення неправосудного рішення тощо.

У згаданому рішенні Конституційний суд також звертає увагу на те, що визначені Конституцією та законами України гарантії незалежності суддів як необхідні умови здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом мають бути реально забезпечені. Тому, на думку Конституційного Суду України, зниження рівня гарантій незалежності суддів у разі прийняття нових законів чи внесення змін до чинних законів є неприпустимим.

Визначення спеціальних суб'єктів, які мають право повідомити професійному судді про підозру, є додатковою гарантією незалежності суддівської влади, а тому спрощення цієї процедури та передоручення відповідних повноважень є неприпустимим.

Європейський суд з прав людини звертає увагу на проблему невірного застосування в Україні положень законодавства, якими встановлюються гарантії незалежності судової влади. Так, у своєму рішенні від 25 липня 2002 року у справі „Совтрансавто-Холдинг проти України" суд зазначив, що в Україні мають місце численні випадки втручання в судове провадження українських органів державної влади на найвищому рівні. Проте, якими б не були мотиви, представлені Урядом на виправдання такого втручання, Суд вважає, що воно, з огляду на його зміст та спосіб здійснення, є таким, що суперечить поняттю "безсторонній і незалежний суд" в сенсі §1 статті 6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини.

На наш погляд, описане вище (помилкове) застосування ст. 481 КПК України призводить до порушення гарантій незалежності судової влади, про які зазначав ЄСПЧ у згаданому рішенні.

Аналогічна ситуація складається й з іншими особами, які входять до переліку окремих категорій осіб за ст. 481 КПК України.

Наприклад, у рішенні від 26.06.2003 у справі №1-15/2003 Конституційний суд зробив висновок, що гарантована народним депутатам України недоторканість як елемент статусу народного депутата України є конституційною гарантією безперешкодного та ефективного здійснення народним депутатом України своїх повноважень і передбачає звільнення його від юридичної відповідальності у визначених Конституцією України випадках та особливий порядок притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності, його затримання, арешту, а також застосування інших заходів, пов'язаних з обмеженням його особистих прав і свобод.

Описане вище (помилкове) правозастосування ст. 481 КПК України призводить до звуження гарантій діяльності народних депутатів України та нехтування особливим порядком притягнення цих осіб до кримінальної відповідальності.

Згідно ч.1 ст. 31 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення депутату місцевої ради може бути здійснено відповідно Генеральним прокурором України, заступником Генерального прокурора України, керівником відповідної регіональної прокуратури.

Пунктом 13 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено, що повідомлення про підозру адвоката у вчиненні кримінального правопорушення може бути здійснене виключно Генеральним прокурором України, його заступником, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя.

Відповідно до ч.3 ст. 20 Закону України «Про уповноваженого Верховної ради України з прав людини» повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення може бути здійснено Уповноваженому лише Генеральним прокурором України.

Цитовані вище норми, як і аналізоване вище положення Закону України «Про судоустрій та статус суддів», оперують словами «*лише*» та «*виключно*», що дає підстави вважати, що статтею 481 КПК України визначається виключний перелік суб'єктів, які мають повноваження здійснювати процесуальні дії, внаслідок яких особи, перелічені у цій статті, набудуть статусу підозрюваних. Цитованими нормами не передбачено можливості передоручення повноважень, визначених ст. 481 КПК України.

Відповідно до ст. 147 Конституції України Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України.

Згідно п.4 ст. 13 Закону України «Про Конституційний Суд України» Конституційний Суд України приймає рішення та дає висновки у справах щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України.

Статтею 43 Закону України «Про Конституційний Суд України» передбачено, що суб'єктами права на конституційне звернення з питань дачі висновків Конституційним Судом України у випадку, передбаченому пунктом 4 статті 13 цього Закону, є громадяни України, іноземці, особи без громадянства та юридичні особи.

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про Конституційний Суд України» конституційне звернення – це письмове клопотання до Конституційного Суду України про необхідність офіційного тлумачення Конституції України та законів України з метою забезпечення реалізації чи захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина, а також прав юридичної особи.

Враховуючи викладене, вважаємо, що на даний час існує практична необхідність у з'ясуванні та офіційній інтерпретації словосполучення «*письмове повідомлення про підозру здійснюється*», яке міститься у статті 481 КПК України, в контексті статей 36, 276-278 КПК України, статті 49 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», ст. 31 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст. 20 Закону України «Про уповноваженого Верховної ради України з прав людини».

Описані вище обставини призводять до нехтування спеціальним порядком повідомлення окремих категорій осіб про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, маючи наслідком зниження гарантій діяльності носіїв судової влади, присяжних, народних засідателів, народних депутатів та депутатів місцевих рад, адвокатів та інших осіб, які займають особливі посади або наділені особливим статусом за законодавством.

Керуючись ст.ст. 13, 42-43 Закону України «Про Конституційний Суд України», -

ПРОШУ СУД:

Дати офіційне тлумачення положення частини першої статті 481 Кримінального процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями статей 36, 276 - 278 Кримінального процесуального кодексу України, статті 49 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», статті 31 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», статті 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», статті 20 Закону України «Про уповноваженого Верховної ради України з прав людини» в аспекті таких питань:

- Чи означає словосполучення «*письмове повідомлення про підозру здійснюється...*», використане у частині 1 статті 481 Кримінального процесуального кодексу України, лише складення письмового повідомлення про підозру, чи вчинення всіх процесуальних дій, внаслідок яких

особа набуває статусу підозрюваного, тобто складення письмового повідомлення про підозру, його вручення та роз'яснення особі підозрюваного його прав?

- Чи має право Генеральний прокурор України, його заступники, керівники регіональних прокуратур передоручати у порядку статті 36 Кримінального процесуального кодексу України повноваження, надані їм статтею 481 Кримінального процесуального кодексу України, особам, які не входять до переліку суб'єктів, уповноважених здійснювати повідомлення про підозру окремим категоріям осіб згідно ст. 481 Кримінального процесуального кодексу України?

Додатки:

1. Витяг з Кримінального процесуального кодексу України – ст. 481;
2. Витяг з Кримінального процесуального кодексу України – глава 22 (ст. 276-279);
3. Витяг з Кримінального процесуального кодексу України – ст. 36;
4. Витяг з Кримінального процесуального кодексу України – ст. 22;
5. Витяг з Конституції України – ст.ст. 121, 126;
6. Витяг з Закону України «Про судоустрій та статус суддів» - ч.3 ст. 49;
7. Витяг з Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» - ч.1 ст. 31;
8. Витяг з Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» - ч.1 ст. 23;
9. Витяг з Закону України «Про уповноваженого Верховної ради України з прав людини» - ч.3 ст. 20;
10. Ухвала Печерського районного суду міста Києва
11. Ухвала Печерського районного суду міста Києва
12. Ухвала Дніпропетровського районного суду
13. Ухвала Калинівського районного суду Вінницької області
14. Ухвала Печерського районного суду міста Києва
15. Ухвала Печерського районного суду міста Києва
16. Ухвала Апеляційного суду міста Києва
17. Постанова Вишого адміністративного суду України
18. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України
19. Витяг з Академічного тлумачного словника української мови (*слово «здійснюється»*) /копія/;
20. Рішення Конституційного суду України від 01.12.2004 у справі № 1-1/2004 /копія/;
21. Свідчення про право на заняття адвокатською діяльністю
22. Паспорт на ім'я
23. Копія конституційного звернення з додатками (2 екз.)

19.04.2016

О.В. Кучер